Papirsárkányok a parlament körül

Mindennek a hirtelen támadt nyári szélroham volt az oka!

Ormótlan zsákot cipelő munkásember baktatott a minap rekkenő verőfényben az Országház-téren át. A főváros egyik legnagyobb terén szinte álomban ringott a déli csend. A parlament hires galambjai is meghuzódtak a boltivek árnyékában. Teremtett lélek nem járt a napsugártól szikrázó téren a zsákos emberen kivül, aki nehéz terhet vonszolt magával, tömérdek papirkötegeket.

A papir drága áru — különösen manapság. A Margit-hid felől villámgyors váratlansággal, nagy hirtelenében kerekedet forgószél ezt, sajnos, mégsem méltatta figyelemre. Ki tudná, hogyan, de szempillantás alatt felszakadt a teherhordó zsákja és másodpercekbe sem telt — papirsárkányok fölmérhetetlen légiója rebbent a szélrózsa minden irányába ...

Száz meg ezer fehér papirsárkány! Betelt velük az egész hatalmas tér. Száguldó szélroham ragadta őket, föl az Országház magosságos kupoláig ... Rengetegen voltak s számuk egyre szaporodott. Mint bőségszaruból öntötte a kopott zsák a tömérdek árkuspapirt, amely szárnyra kelve fehér madárseregként rebbent a nyári ég felé. Légörvény kapta el és ütötte le őket ismét, mint valami láthatatlan rettenetes ököl. Percekig tartott csupán a káprázat, ám a Kossuth Lajos-téren akkor délben, mint megdöbbentő különös virágok virultak ki a papirkötegek.

Megállt a forgalom! A papirosnak ez az elképesztő népvándorlása még a villamoskalauzokat is elnémította. A zsákhordó pedig reményvesztetten kapkodott önmaga körül. Minden kapkodással ujabb papirkötegek szálltak ismeretlen messzeség felé ...

Járókelők érkeztek. Autók suhantak fölényes nyugalommal a papiros iszonyu csataterévé változott téren át. Bámészkedők figyelték a drámai szinjátékot, a kétségbeesett hadakozást, a fölkerekedett szél, a papiros és az ember között.

Sokan voltak.

De senkinek nem jutott eszébe segiteni!

(d. f.)

Elveszett drótszőrű foxi
neve Gedeon.
Megtalálónak 100 pengő. Kisfaludy-köz 6. fsz. 2. Telefon d. u. 2 ás 6 között: 333—747.

Előfizetési felhivás!

Felkérjük azokat a mélyen tisztelt vidéki előfizetőinket, akiknek előfizetése augusztus 15-én lejár, sziveskedjenek az esedékes előfizetési dijakat a Nemzeti Ujság mai számához csatolt befizetési lapon beküldeni.

Kiváló tisztelettel
a NEMZETI UJSÁG
kiadóhivatala

Hivjon! Jöjjön!
VESZEK FÉRFIRUHÁT, NŐI RUHÁT, fehérneműt, egyenruhát, bundát, szőrmeket, butort, zongorát, szőnyeget. Tel.: 427—122. Erzsébet-körut 32. Gerstl G.

— (A szabadkai polgármester nyugalomba vonul.) Dr. Völgyi János, Szabadka város polgármestere már korábban nyugdijaztatását kérte. A város törvényhatósági bizottsága a szerdai ülésén elfogadta a nyugdijaztatási kérelmet. Dr. Völgyi János polgármestert dr. Dekker Endre felsőházi tag meleg szavakkal bucsuztatta.

— (Kitüntetés a leventék érdekében végzett munkáért.) Bajáról jelentik: Béldy Alajos, az ifjuság honvédelmi nevelésének országos vezetője a leventék egészségügyi gondozásában való uttörő munkásságuk elismeréseképpen az I. osztályu Levente Diszjelvénnyel tüntette ki dr. Bernhart Sándor polgármestert, dr. Burg Ede egyetemi r. k. tanár, közkórházi igazgató-főorvost, dr. Pogonyi Nándor és dr. Jancsin József közkórházi osztályvezető főorvosokat.

— (Uj kormányfőtanácsosok.) A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Brösztl Lajos nagyváradi latin szertartásu apátkanonoknak, valamint dr. Krüger Jenőnek, a nagyváradi ügyvédi kamara elnökének közhasznu és érdemes tevékenységük elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

— (Vitéz nagybányai Horthy István repülő-emléktura.) A Magyar Aero Szövetség Marosvásárhelyt augusztus 15-én meg rendezendő repülőnappal csatlakozóan vitéz nagybányai Horthy István repülő-emléktúrát rendez. A repülőturán 25 géppel a magyar repülő élet legkiválóbbjai vesznek részt. A gépek augusztus 14-én, szombaton indulnak. Első napi utvonaluk: Ungvár, Aknaszlatina, Kolozsvár. Kolozsvárról vasárnap reggel indulnak a gépek. A turarepülés második során végigrepülnek a Székelyföld ugyszólván valamennyi nagy városa fölött. Vasárnap délután 17 órakor kerül sor Marosvásárhelyen a nagy érdeklődéssel várt székelyföldi repülőnapra, mely a magyar katonai és polgári repülés nagy seregszemlélyének igérkezik.

Pest volt a neve a Gellért-hegynek a honfoglaláskor

A Szent Gellért hegyet minden budapesti ember ismeri, még azok is, — akik jó budapesti szokás szerint — a főváros nevezetességeit csak távolról szokták nézegetni. Az öreg Gellért-hegy ott emelkedik rendületlenül, belsejében fortyogónak a különböző meleg vizek, a hátán villákat hordoz, a tetején békésen viseli a régimódi sapkát, a Citadellát. Oldalába, — ott ahol valamikor éjszakánként egy barlangban a pest-budai alsóvilág tanyázott, — a sziklakápolna csodálatosan szép barlangrendszerét épitették ki, összefüggésben a romantikus kolostorral, amelyben a Pálos-rend tagjai laknak. A Vár-felőli oldalán messze láthatóan mutatja fel a keresztet Szent Gellért szobra ... Szóval ez a jólismert kép, amely beleidegződött a pesti ember emlékezetébe. Pedig egyéb tudnivalók is vannak: történelmi emlékek, legendák, mesék, amelyek az öreg sziklásoldalú hegyhez fűződnek. Ezeket nem sokan ismerik.

Például kevesen tudják, hogy a Citadella, amely egy ósrégi vár külső falának tünik fel, mindössze csak 129 éves. A sapka tehát nemis olyan régi, mint amilyennek látszik: nem ment egészen ki a divatból, tekintettel arra, hogy viselője, az öreg hegy mérhetetlen hosszu idők óta kiséri figyelemmel a Duna folyását. A Citadella aránylag fiatal.

Előttünk fekszik a Gellért-hegy tiz, különböző korból származó képe. Egyik sem emlékeztet a mai látványra. Sétáljunk fel tehát az öreg óriás oldalába vágott szerpentin utakon a tetőre és ott ahol a Citadella lapul rá szép simán a hegyre, tekintsünk szét a feltáruló csodaszép panoráma fölött, aztán ereszkedjünk le a hegyről és a Margit-hid környékéről tartsunk egy kis ellenőrző szemlét: hogyan látták a régiek a Gellért-hegyet?

Néhány szóban jehet összefoglalni: egészen másképpen, mint ma.

Például egy 1602-ből való fametszet, amelynek aláirása igy szól: „Wahre Conterfactur der Stadt Ofen und Pest wie es von dem Christen belegert worden Anno 1602" — a Thonau Flus fölé emelkedő Gellért-hegyet, tetején egy vár romjaival, oldalán négy házzal, messze a budai vár fölé magasodóan tünteti fel. A budai vár egyszerüen eltörpül a Gellért mellett, Pest pedig olyan kicsi, hogy néhány házával mint város szóba sem jöhet. Aki ezt rajzolta, vagy fába metszette, nem nagyon volt ismerős a perspektiva tudományával s nem sokat adott a valóság hü ábrázolására sem. Például Buda jóformán tizenhat templomból áll, több mint húsz toronnyal és harmincnál több bástyával, mig Pesten hat tornyot s mindössze harmincnegyven házat ábrázolt a művész láthatóan önkényesen. Az „Insel S. Andre", — ami a Margit-sziget akar lenni — fátlan, sivár földjén 15—20 épületet hordoz a hátán. Maga a Gellért-hegy annyira előre tólja magát a Thonau Flus-hoz, a Dunához, hogy a lábát a vizbe lógatja, tehát nincs hely alatta, a part mentén elvezető út számára, ami ma eléggé széles.

Egy másik képen a XVII. századból a Gellért-hegy még nagyobb, BUDA város még kisebb, Pest város még jelentéktelenebb. Érdekes, hogy ezen a képen Budát és Pestet is a Duna egy-egy ága fogja körül, amiből ma nem látunk semmit. Körülbelül ott, ahol ma a Batthyányi-tér és a Szent Anna-templom van, a Duna, a rajz szerint szélesen belefolyik a Vár mögé, a Vérmezőre és onnan a Gellért-hegy és a Vár között ömlik ujra vissza a Dunába, — ami a helyek topográfiai ismerete mellett tökeletes lehetetlenségnek látszik. Ugyanigy folyik a Duna ellenkező oldalán Pest körül a nagy folyónak egy ága, körülbelül a mai parlamenti épület környékén megy a viz a mai belváros körül s folyik vissza a Dunába ott, ahol ma az Erzsébet-hid van. Ez a kép is, — mint az előbbi, — katonai célokat szolgált. Ugyancsak a XVII. századból származik egy kép, melyen a Gellért-hegy majdnem kup-idomu tetején várral, oldalt lépcsős feljáróval, egy másik — Experte (K) Currit feliratú fametszet már hivebb a maihoz hasonlóbb rajzot ad a Gellért-hegyről, amelynek tetején a vár, — a mai Citadella helyén. — eléggé részletesen látható. Egy Frankfurtban 1684-ben megjelent De l'Europe cimü könyv is közöl rajzot Budáról, amelyen a teljesen eltorzitott Gellért-hegy tetején a vár füstölög.

A képeket vitéz budahegyi Pauer János érdekes füzete közli (A Stephaneum nyomdai kiadása 1943.) s kommentárul megjegyzi a Szent Gellért hegy történetét, a Krisztus utáni első évszázadoktól a mostani időkig. Nos, — a hegyet sokan látják, de mert kevesen ismerik a történetét, a szerző érdemes munkát végzett, amikor megmagyarázza, milyen mozgalmas évszázadok multak el fölötte s milyen események mélyitették el a sziklafal ráncait a hegy homlokán. A hunok 337-ben, Gellért-hegy alatt keltek át a Dunán s állitólag azért nevezték el az átkelés helyét Kelenföldnek (?). A honfoglaláskor a Gellért-hegyet Pestnek hivták s róla nevezték el elterülő településeket is. Tabánt Uj-Pestnek vagy Kis-Pestnek, néha Pestrévnek nevezték, a tatárjárás után, Uj-Pest hegyen épült fel a mai Várhegyen Pestujvár (Castrum novimontis Pestienois). Sokan tagadják a Pest név szláv eredetét, az Ofen nevet a tatárjárás után fordították a németek Pestből, amely uj-szláv nyelven kemencét jelentett. Buda név megjelölés századokon át kizárólag Ó-Budára vonatkozott. A Tabán neve a török hódoltság idején keletkezett, amikor a szerző szerint a törökök ott timárokat telepitettek le: Timártelep — Tubakban — Tabán. Száz esztendővel ezelőtt tetlek kisérleteket az öreg hegy uj elnevezésére. Igy született meg a tervezett Pantheon gondolatával kapcsolatban az „Udvlelde", majd a „Dicslelde" név, de a kisérletek nevtségességbe fulladtak.

Hogyan keletkezett a Szent Gellért-hegy név? Erről Heltai krónikája (1574) azt irja, hogy a Votha-féle lázadás idején, Gellért csanádi püspök *Székesfehérvárott* tartózkodott és a riasztó hirekre *Besztrid*, *Buld* és *Beneta* püspöktársaival, valamint a kereszténységhez hü fehérvári ispánnal, *Szónokkal*, Pest felé indult. Utközben, 1047 szeptember 24-én *Dióson* (Tétény mellett) misét mondott és igy szólt társaihoz: *„Testvéreim és hiveim! Tudjátok meg, hogy még ma megjelenünk Krisztus Urunk szine előtt. Almomban égi jelenés adta tudtomra, hogy mindnyájan a vértanuság pálmáját nyerjük el, kivéve Beneta testvéremet"*

Pest határában lázongó csapat kövekkel támadta meg őket. *Besztrid* és *Buld* halálos sebeikben nemsokára kimultak. — Majd azt irja a krónika: *„és a Szent Gellértet egy taligára kötözék és felvivék egy magos hegyre a Duna mellett és alá botsáták ott a mereden. Mikoron onnét alá esett volna és meglátnák, hogy még a szív mozogna benne, egy képpel által ütek és úgy hala meg annak utána"*. (Kép a régi magyar nyelven szóró eszközt jelent.)

Más forrás szerint fejét egy sziklán kövekkel zuzták össze. A hagyomány azt tartja, hogy a *szent vérét arról a szirtről a Duna vize hét évig nem tudta lemosni* és: „Ezen a helyen a sebek begyógyulnak, a törött csontok helyükre illeszkednek, ha felettük a sebesült anyja, nővére vagy jegyese egy Ave Mariát és egy Hiszekegyet mond".

Beneta, azaz *Benedek* püspök megmenekült és a következő évben ő koronázta meg Endre királyt. A vértanuság óta viseli a hegy Szent Gellért nevét, 1702-ből van említés egy Szent Gellért kápolnáról, de ennek ma már a helye is ismeretlen. Budavár visszafoglalásában a Szent Gellért-hegynek, mint az ostromlók ágyú támaszpontjának jelentékeny szerepe volt. A törökök által emelt épületek legtöbbje még az ostrom alatt a lángok martaléka lett. A mecseteket keresztény templomokká alakitották vissza. A minareteket leböntötték. A mai időkig csak a *Rudas*-, az ugynevezett zöldoszlopos fürdő caplia nevű nyolcszögü kupolás csarnoka maradt fenn. 1568—78-ig egy renegát magyar, Szokoli Musztafa pasa épittette és ezért róla Musztafa fürdőnek nevezték.

Ugyancsak nevezetes szerepe volt a Gellért-hegynek 1849 májusában, amikor a honvédek foglalták vissza Budavárát. A hegy kopársága katonai beavatkozások eredménye. A régi várak közelében soha sem türtek meg sürü növényzetet, mely a támadót előnyös helyzetbe hozhatta volna. Kisebb-nagyobb távolságra a környéket letarolták és irgalmatlanul kivágtak minden bokrot, cserjét, alig hogy kinőtt.

Az öreg Gellért-hegy, multjának mérhetetlen idejével, történelmi szerepével ott áll, komoran, rendületlen nyugalommal figyelve a Duna folyását, az idők mulását, mig körülötte szakadatlanul változik, átalakul, fejlődik, ujjászületik a világ. Ott áll komoran, rendületlenül s sziklahomloka mögött bizonyára igy, morfondirozik:

— Emberkék, ti nem ismertek engem eléggé s nem tudjátok, hogy milyen rég óta látlak és figyellek titeket. Azt hiszitek, hogy én öreg vagyok, pedig csak örök életü. Ti ifjak vagytok s még is öregebbek, mulandóbbak és fölületesen tapasztalatlanabbak mint én ...

(ktm.)

— (Augusztus 12-től kezdve megváltoznak az uj burgonyaárak.) A nyári rózsa és Gülbaba kicsinybeni fogyasztói ára Budapesten 35 fillér kilogramonként. Az Ella és sárgaburgonya kicsinybeni fogyaszói ára 31 fillér kilogramonként.

JÖJJÖN EL ÉS NÉZZE MEG
Magda Schneidert és Wolf Albach-Rettyt
a
2 boldog EMBER-t
Rendező: E. W. EMO
Budapest—Wien-film
További főszereplők: **Charlott Daudert, Hans Olden**
Mától: CORVIN

Karády Hajmássy
Csalódás
Ujbuda * Mesevár * Csaba

Kormányzói elismerés:

A Kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Csontos* Alajos nyug. hatvani állami népiskolai igazgató-tanitónak a kulturális és társadalmi élet szolgálatában szerzett érdemeiért elismerését tudtul adják.

Kinevezés:

A Kormányzó a földmivelésügyi miniszter előterjesztésére az állatorvosi szolgálatban létszámfeletti minőségben visszatartott dr. *Kiss* Ferenc állategészségügyi tanácsost állategészségügyi főtanácsossá és *Kiss* Aladár főállatorvost állategészségügyi tanácsossá kinevezte.

Házasság:

Felkai Erikát, Felkai János MÁV műszaki főtanácsos leányát augusztus 14-én este fél 7 órakor vezeti oltárhoz a belvárosi plebániatemplomban *Száray* Rudolf szőv. tüzoltótiszt, Száray Lőrinc szőv. műszaki főfelügyelő, városházi gondnok fia.

Kemper Margit és dr. *Delényi* Frigyes K. S. V. tisztviselő augusztus 15-én délután 1 órakor tartják esküvőjüket a ciszterciendi plebániatemplomban (XI., Szent Imre herceg-utja 3).

Halálozás:

Özv. dr. egyházszerbszenyi *Berzsenyi* Jenőné augusztus 9-én elhunyt. 11-én délután 4 órakor temették a sömjénmihályfai családi sirboltba.

Bundák
nagy választékban olcsón
Szemere szücsnél, Erzsébet-körut 26
MÁSODIK EMELETEN!

— (A MADARAK VÁNDORLÁSA.) A háborus elsötétítés következtében" érdekes felismerésre jutottak az ornithológusok. Korábban azt hitték, hogy az éjjel vándorló madárcsapatok a városok világosságai szerint tájékozódnak, most kétségen kivül megállapitották, hogy a madarak a teljes sötétségben is ugyanazokon az utvonalakon huznak el, amelyeken korábban. Emellett még megjegyzik, hogy az elsötétitett városok fölött elhuzó madárcsoportok nem csapnak semmi zajt, mig azelőtt, különösen a vadlibák, meglehetős gágogással huztak. Az ornithológusok meg vannak róla győződve, hogy a vadlibák a multban éppen a világosság miatt gágogtak. Abból a körülményből, hogy a vándormadarak a sötétben is ugyanazt az utvonalat választják, mint korábban, arra következtelnek, hogy a madarak eddig még föl nem derített tájékozódó képességgel birnak, éppen ugy, mint más állatok.

— (Sikkasztásért tizhónapi börtönre itélték egy magántisztviselőt.) Az ügyészség sikkasztás büntette miatt vádiratot adott ki *Batári* Kálmán magántisztviselő, egy hentes-árugyár alkalmazottja ellen. A vádirat szerint Batári feletteseinek megbizásából 7000 pengőt vett fel az egyik cégtől, de a pénzzel nem számolt el. Az ügyben kedden tartott tárgyalást a büntető törvényszék. A vádlott beismerő vallomást tett és elmondotta, hogy a pénzt szórakozásra költötte. A törvényszék a bizonyitási eljárás lefolytatása után Batári Kálmánt jogerősen 10 hónapi börtönre itélte.

— (KAVICSTRÁGYA?) Kina hidegebb vidékein a lakosok konyhakertjeikben kavicsokat szórnak a növények közé. Megfigyelték ugyanis, hogy a kavics meggyorsitja a növények fejlődését. Hosszu ideig azt hitték, hogy értelmetlen népszokás az egész. Arrajáró tudósok azonban megállapitották, hogy a szokás észszerü megfigyelésen alapszik. A kavicsok a napfénynél erősebben melegednek fel, mint a talaj s ezt a meleget napnyugta után átadják környezetüknek. A hősugárzás fél éjszaka is eltart s ez csökkenti a növények fejlődésére hátrányos hideget.

— („Kartellbe" tömörültek a kártyavetőnők Szombathelyen.) Valóságos tömegjáték fajult Szombathelyen az utóbbi időben a kártyából való jósoltatás. Cigányasszonyok és cigánylányok árasztották el a várost és kihasználva a konjunktúrát, „kartellbe" tömörültek. Az egyszerü kártyavetés dijat 1 pengő 20 fillérbe, a bőbeszédü jóslás dijat pedig 5 pengőben állapitották meg. A kártyavetők ellen már több feljelentést tettek, de a társadalom komolyabb rétegei is mozgalmat indítottak, hogy a „kártyavetők kartelljét" megszüntessék.